

Олександр Володимирович ДЛУГОПОЛЬСЬКИЙ

доктор економічних наук, доцент,
доцент кафедри економічної теорії
Тернопільський національний економічний університет
E-mail: dlugopolsky@mail.com
Телефон: +380671632940

**ПІДХОДИ ДО ОЦІНКИ ЕФЕКТИВНОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ
СУСПІЛЬНОГО СЕКТОРУ ЕКОНОМІКИ**

Длугопольський, О. В. Підходи до оцінки ефективності функціонування суспільного сектору економіки [Текст] / Олександр Володимирович Длугопольський // Економічний аналіз : зб. наук. праць / Тернопільський національний економічний університет; редкол.: В. А. Дерій (голов. ред.) та ін. – Тернопіль : Видавничо-поліграфічний центр Тернопільського національного економічного університету «Економічна думка», 2014. – Том 15. – № 1. – С. 43-58. – ISSN 1993-0259.

Анотація

Вступ. На сьогодні гостро постала проблема розмежування складових суспільного сектору економіки з огляду на розмитість підходів та трактувань цього важливого елементу економічної системи, а також появи нових підходів до розуміння публічних фінансів за умов глобалізації та регіоналізації економіки, необхідності вироблення більш досконалих критеріїв оцінки ефективності суспільного сектору економіки загалом та його окремих елементів зокрема.

Мета і завдання. Висвітлити основні підходи до розуміння категорій «суспільний сектор» та «державний сектор» економіки, сформулювати критерії структуризації та ефективності розвитку інститутів суспільного сектору економіки, осмислити нові підходи до функціонування публічних фінансів за умов глобалізації, запропонувати удосконалені параметри ефективності суспільного сектору економіки.

Результати. Розкрито зміст та складові суспільного сектору економіки; запропоновано зміну вектору розуміння публічних фінансів за умов глобалізації; визначено критерії ефективності функціонування інститутів суспільного сектору економіки.

Ключові слова: суспільний сектор економіки; ефективність; публічні фінанси; третій сектор.

Александр Владимирович ДЛУГОПОЛЬСКИЙ

**ПОДХОДЫ К ОЦЕНКЕ ЭФФЕКТИВНОСТИ ФУНКЦИОНИРОВАНИЯ ОБЩЕСТВЕННОГО
СЕКТОРА ЭКОНОМИКИ**

Аннотация

Вступление. Сегодня достаточно остро стоит проблема разграничения составляющих общественного сектора экономики из-за размытости подходов и трактовок этого важного элемента экономической системы, а также появления новых подходов к пониманию публичных финансов в условиях глобализации и регионализации экономики, необходимости разработки более совершенных критериев оценки эффективности общественного сектора экономики вообще и его отдельных элементов в частности.

Цель и задания. Описать основные подходы к пониманию категорий «общественный сектор» и «государственный сектор» экономики, сформулировать критерии структуризации и эффективности развития институтов общественного сектора экономики, осмыслить новые подходы к функционированию публичных финансов в условиях глобализации, предложить усовершенствованные параметры эффективности общественного сектора экономики.

Результаты. Раскрыта суть и составляющие общественного сектора экономики; предложена смена вектора понимания публичных финансов в условиях глобализации; определены критерии эффективности функционирования институтов общественного сектора экономики.

Ключевые слова: общественный сектор экономики; эффективность; публичные финансы; третий сектор.

APPROACHES TO EVALUATING THE EFFICIENCY OF PERFORMANCE OF PUBLIC SECTOR OF ECONOMICS

Abstract

Introduction. *Today the problem of disengagement of components of public sector of economics exists because of the vagueness of approaches and interpretations of this important element of economic system and due to the emergence of formulation of new approaches to understanding public finance in the conditions of globalization and regionalization. It also exists a necessity for development of improved performance criteria for evaluating the effectiveness of public sector of economics in general and its individual elements in particular.*

Purpose. *To highlight the main approaches to understanding the categories of «public sector» and «state sector», to formulate criteria for structure and efficiency of public sector institutions, to understand new ways of functioning of public finance in the conditions of globalization, to offer improved efficiency parameters of public sector of economy.*

Results. *The content and components of public sector are described. It has been proposed the change of vector understanding of public finance phenomenon in the conditions of globalization. The criteria of the public sector institutions efficiency are defined.*

Keywords: *public sector of economics; effectiveness; public finance; third sector.*

JEL classification: **A12, B22, B50, E22, F60, H41.**

Вступ

Численні внутрішні суперечності, властиві процесу глобалізації [9], насамперед пов'язані з відсутністю історичної складової та загальновизнаної моделі нової глобальної економіки, невизначеністю її принципових відмінностей від попередніх станів розвитку, браком чіткої моделі, за якою оцінюються тенденції розвитку у майбутньому тощо. Проблематикою впливу глобальних перетворень на різноманітні сфери соціально-економічного життя суспільства займалися вчені, чиї імена відомі далеко за межами їх країн: А. Ауєрбах, Ш. Бланкарт, Е. Браунінг, А. Вагнер, М. Вольф, Х. Зіберт, П. Кругман, Л. Мізес, М. Обстфельд, Д. Родрік, Дж. Стігліц, Л. Счукнехт, В. Танці, М. Фельдстейн [2; 6; 17; 29; 54; 61; 62; 63]. Проте найсуттєвіший вплив глобалізаційні процеси справляють на трансформацію державної активності в економічній системі.

Мета і завдання

Основними завданнями дослідження є висвітлення базових підходів до розуміння категорій «суспільний сектор» та «державний сектор» економіки, формулювання критеріїв структуризації та ефективності розвитку інститутів суспільного сектору економіки, осмислення нових підходів до функціонування публічних фінансів за умов глобалізації, пропонування удосконалених параметрів ефективності суспільного сектору економіки.

Виклад основного матеріалу

Специфіка функціонування органів державної влади і місцевого самоврядування, багатьох неурядових організацій (профспілок, благодійних установ, релігійних об'єднань, організацій захисту довкілля, спілок боротьби проти дискримінації за расовою, статевою, релігійною ознаками) обумовлює необхідність об'єднання їх в окремий сектор економічної системи. В зарубіжній літературі цей сектор прийнято позначати дефініцією «публічний сектор» (public sector) [2; 5; 8; 28; 29; 32; 59] на противагу приватному, адже визначальною рисою більшості інституцій цього сектора економіки є їх спрямованість на досягнення соціальних, культурних, екологічних, правозахисних, політичних цілей розвитку суспільства, тоді як економічні та фінансові цілі для них є другорядними. У вітчизняній літературі категорію «публічний сектор» часто підміняють дефініціями «державний сектор» або «суспільний сектор», що вносить деяку плутанину в розуміння сутності окремих його складових та недостатньо точно розкриває зміст цього елемента економічної системи, навколо якого точаться найбільші дискусії

та висловлюються часто полярні точки зору щодо ефективності його розвитку, адже саме в ньому іманентно поєднуються імперативні засади державного регулювання з ринковими механізмами саморегуляції.

Не існує єдиного, універсального підходу до визначення суспільного сектору економіки, адже у сучасній літературі категорія «суспільний сектор» переважно стосується встановлення межі між «суспільним» і «приватним» секторами. В зарубіжних джерелах існує багатоманітність трактувань і характеристик суспільного сектору економіки. Так, наприклад, Е. Аткінсон та Дж. Стігліц особливу увагу звертали на теоретико-методологічні основи його розвитку [28], Дж. Гелбрейт аналізував його в контексті формування економіки загального благоденства [8], Р. А. Масгрейв та Дж. М. Б'юкенен розглядали публічні фінанси як матеріальну базу функціонування суспільного сектору і особливу увагу зосереджували на процедурах суспільного вибору та їхньому впливі на обсяг і структуру державного бюджету [1; 52]. А. Афонсо, В. Танці та М. Фельдстейн [23; 24; 25; 61; 62; 63] у своїх дослідженнях зосередилися на ефективності розвитку суспільного сектору економіки в умовах глобалізаційних змін. Що ж стосується вітчизняних науковців, то, наприклад, Н. Гончарова, П. Єщенко і Д. Медведєв досліджують складові державного сектору економіки як елементу суспільного та можливості адаптації зарубіжного досвіду його регулювання до реалій вітчизняної економіки [11; 12; 19]. О. Кухар, Г. Меркер і Г. Дорофєєва аналізують державний сектор в умовах трансформаційних змін та особливості управління ним [15; 18; 20], а Є. Ставровський та М. Камишанська [16] досліджують державну власність як основу функціонування державного сектору економіки. Г. Монастирський, Ю. Петрушенко зосереджують увагу на проблемах управління та фінансування муніципального сектору як елементу суспільного в умовах соціально-економічного розвитку України, а А. Жуковська – суспільно-добровільного [22].

Таке різноманіття характеристик суспільного сектору економіки пояснюється відсутністю однозначного трактування сфери суспільної відповідальності та організацій, що надають суспільно значущі послуги [10]. Так надання послуг охорони здоров'я, освіти є обов'язком держави в усіх європейських країнах. Проте, якщо в одних країнах увесь спектр необхідних послуг забезпечується державними установами, то в інших – приватними компаніями і організаціями «третього сектору», які беруть участь у наданні послуг, що фінансуються державою.

Суспільний сектор економіки багатьма українськими та російськими економістами ототожнюється з державним, однак це – помилкова точка зору, оскільки муніципальні підприємства та суспільні організації не є державною власністю, а тому не можуть бути внесені в державний сектор, проте вони є власністю суспільства, отже, належать до суспільного сектору економіки [4].

Загалом суспільний сектор економіки можна розглядати в кількох аспектах: 1) у юридичному сенсі він охоплює державні установи та організації, які діють на основі публічного права; 2) у фінансовому аспекті коло інституцій суспільного сектору охоплює також деякі приватні організації, засновані на публічних інтересах, у т. ч. неприбуткові установи освіти та охорони здоров'я, соціальні служби; 3) з точки зору продукції, що виробляється, суспільний сектор містить організації, задіяні в процес продукування винятково суспільних благ; 4) в контексті суб'єкта власності і контролю до суспільного сектора слід зарахувати організації з прямим та опосередкованим домінуванням держави; 5) з точки зору вигод, що отримуються, коло інституцій суспільного сектора охоплює установи, вигоди від існування яких мають колективний характер. Проте кожен з цих підходів не позбавлений недоліків, які унеможливають чітке розуміння сутності та складових суспільного сектору економіки (табл. 1).

Враховуючи вищенаведене, вважаємо за доцільне характеризувати суспільний сектор економіки, виходячи з функцій, які він покликаний виконувати. Отже, відповідно до функціонального підходу суспільний сектор об'єднує усі організації сфери публічного управління, соціальної безпеки, законності і правопорядку, освіти, охорони здоров'я, соціальних та культурних послуг незалежно від джерела їх фінансування і організаційно-правової форми постачальника. За цього підходу забезпечується органічне поєднання характеристик власності, контролю, фінансування, відбувається врахування особливостей інституціонального середовища, адже якщо одна країна приймає рішення про надання допомоги пенсіонерам та людям з особливими потребами через систему державних організацій, а інша – за рахунок залучення, крім бюджетних ресурсів, коштів меценатів, благодійних установ, то саме реалізація цього суспільного інтересу дозволяє зарахувати усі вищеперелічені організації до суспільного сектору економіки. Фундаментальні його особливості та їх наслідки для практики управління наведені в табл. 2.

Узагальнюючи численні напрацювання вітчизняних вчених [7; 11; 12; 15; 16; 18; 19; 20], а також зарубіжних економістів [1; 2; 32; 56; 59], зазначимо, що суспільний сектор економіки є частиною соціально-економічної та адміністративної активності суспільства, зорієнтованої на ліквідацію «провалів ринку» та створення соціально значущих благ. У вузькому розумінні його можна ототожнювати з публічним сектором, який об'єднує діяльність державного та муніципального підсекторів, тоді як у широкому розумінні, яким і будемо користуватися надалі, суспільний сектор органічно акумулює діяльність інституційних одиниць державного, муніципального, а також «третього

сектору» економіки. З огляду на це класифікацію структурних складових суспільного сектору економіки, яка є логічною і відповідає міжнародним стандартам класифікації інституційних секторів, можна зобразити на рис. 1.

Таблиця 1. Критерії зарахування організацій до суспільного сектору економіки*

Критерій	Зміст	Недоліки підходу
1. Юридичний підхід	Установи і організації, що діють на основі публічного права	Оскільки приватне право тісно взаємопов'язане з публічним (приватне право ґрунтується на публічному праві, яке охороняє і захищає норми приватного), це призводить до «розмивання» меж суспільного сектора і підміни понять.
2. Спосіб фінансування діяльності	Організації, діяльність яких фінансується переважно з «суспільного гаманця»	Деякі організації приватного сектору фінансуються також за рахунок державних коштів, у т. ч. некомерційні організації, які надають послуги у соціальній сфері.
3. Характер продукції, що виробляється	Сукупність організацій, залучених у продукування суспільних благ	У виробництві деяких суспільних благ можуть брати участь і організації, що продукують приватні блага, а деякі установи суспільного сектору можуть конкурувати з приватними організаціями, продукуючи приватні блага (наприклад, державні поштові послуги), також більшість благ важко віднести до чистих приватних або чистих суспільних благ (наприклад, знання та інформація як квазісуспільні блага).
4. Суб'єкт власності і контролю	Організації, в яких держава домінує в якості власника і суб'єкта контролю (як прямо, так і опосередковано)	Контрольний пакет акцій держави в статутному капіталі корпорацій лише формально відображає приналежність підприємств до суспільного сектору економіки, адже в країнах з невеликою часткою державної власності безліч суспільних благ продукуються на принципах державно-приватного партнерства.
5. Характер вигод, що отримуються	Установи, вигоди від існування яких мають колективний характер	Деякі клубні блага володіють властивістю колективного споживання, однак їх виробництво не є прерогативою суспільного сектора економіки (наприклад, футбольний матч на стадіоні, вистава в театрі).

*Складено на основі [47; 48; 49]

Таблиця 2. Особливості суспільного сектору економіки та їх наслідки для практики управління*

Критерії	Особливості	Наслідки
1	2	3
Цілі діяльності	Реалізація політики для забезпечення суспільного добробуту	Соціально-політична природа рішень, що приймаються; необхідність урахування інтересів значного кола зацікавлених сторін
Організаційні структури	Складна ієрархічна система організацій з різними функціями	Конфронтаційні інтереси організацій; адміністративна культура управління
Джерела фінансування діяльності	Переважно бюджетне фінансування	Обмеженість фінансових ресурсів; низька фінансова гнучкість; конфлікт інтересів; боротьба за ресурси між організаціями
Особливості прийняття рішень	Зв'язок з природою суспільного вибору і процесу прийняття політичних рішень: складні процедури узгодження, необхідність інституціоналізації (законодавчого забезпечення)	Проблема своєчасності рішень; заниження кількості нових ідей, які приймаються; низька ефективність

Продовження таблиці 2

1	2	3
Взаємовідносини з кінцевими споживачами	У традиційному розумінні споживачами послуг суспільного сектору є усе суспільство; з упровадженням принципів нового державного менеджменту розглядаються окремі категорії споживачів як покупців послуг; у більшості випадків відсутні або нерозвинуті механізми зворотного зв'язку між постачальником і споживачем	Отримання обмеженої кількості сигналів від споживачів про необхідні зміни, пріоритетність альтернатив, результатах рішень, що приймаються
Особливості мотивації персоналу (зайнятих)	Високий рівень формалізації процедур і правил, відсутність гнучкості, орієнтація на стабільність, а не на розвиток; законодавчо обмежений строк перебування при владі осіб, що відповідальні за прийняття рішень	Суттєвий супротив змінам, низька ініціативність; орієнтація на прийняття рішень, що містять короткострокові результати
Параметри оцінки ефективності	Численні індикатори і показники	Складність оцінки результатів рішень, що приймаються

**Складено на основі [10]*

Рис. 1. Структурні складові суспільного сектору економіки*

**Складено автором*

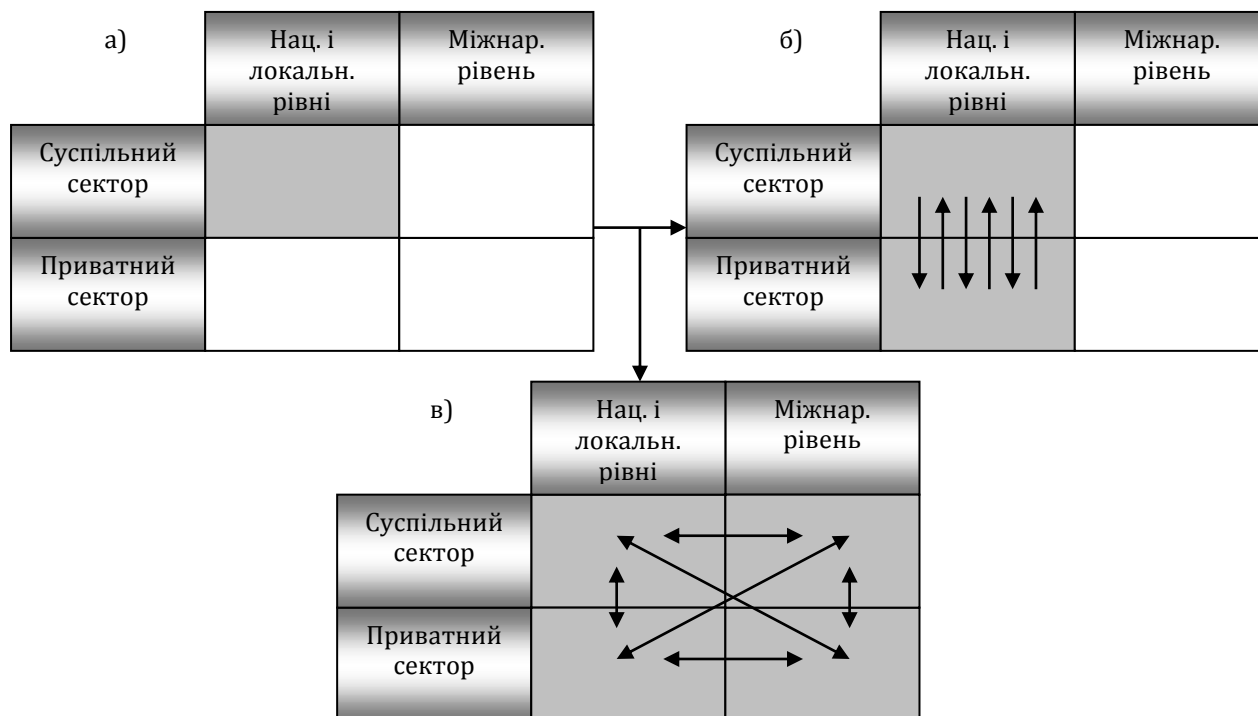

Рис. 2. Еволюція публічних фінансів (від традиційних до нових)*

*Складено на основі [45]

Зважаючи на специфічність проблем, які розв'язуються суспільним сектором економіки, зростаючу конкуренцію за наявні ресурси, складність управлінських процедур [14], а також пануючі в суспільстві сумніви відносно того, наскільки ефективно організації цього сектору витрачають кошти донорів (у т. ч. отримані з державного і місцевих бюджетів) та чи не зловживають своїми податковими привілеями, вважаємо, що надзвичайно важливим питанням є оцінка ефективності функціонування цього сектору економічної системи для міжнародного порівняння основних індикаторів його активності, визначення вектора розвитку держави на перспективу.

У багатьох публікаціях теоретичного та прикладного характеру, присвячених ефективності функціонування суспільного сектору [23; 30; 33; 34; 36; 37; 39; 40; 42; 44; 60; 63], дослідники (А. Афонсо, Й. Барух, К. Камерон, Л. Счукнехт, В. Танці, Д. Форбс, А. Фрохлоф, Р. Хофлер) найчастіше аналізують ефективність організацій соціальної сфери, закладів освіти та охорони здоров'я, значно рідше – установ природоохоронної діяльності, доброчинних фондів тощо. Сьогодні виокремився навіть напрямок досліджень, представлений працями К. Енхієра, Л. Саламона, Л. Хемса [26; 57], який намагається дати агреговану оцінку для різних країн світу щодо стану та ефективності діяльності усіх установ «третього сектору» в складі суспільного. Багато вчених також відзначають притаманний організаціям «третього сектору» дефіцит підзвітності (*accountability gap*), адже якщо установи державного та муніципального секторів несуть відповідальність перед громадянами за результати своєї роботи через інститут виборів (національних чи місцевих), то в «третьому секторі» такі механізми відсутні [41; 57], а громадський контроль часто є неефективним з огляду на несформованість у багатьох країнах інститутів громадянського суспільства. Усе вищезазначене свідчить про те, що адекватну оцінку ефективності діяльності організацій суспільного сектору на практиці дати надзвичайно важко, оскільки аналіз показників ефективності здійснюється економістами за різними групами індикаторів, які часто мало пов'язані між собою, а тому будь-які спроби це зробити «наштовхуються» на серйозну критику адептів протилежних, часто менш продуктивних, підходів. Тому актуальним питанням є формування узагальненої системи критеріїв оцінки ефекту від функціонування суспільного сектору, за якими можна було б порівнювати різні економічні системи як у територіальному, так і в історичному аспектах.

Загалом світовою практикою вироблено чотири базових концепції до оцінки показників діяльності суспільного сектору, кожна з яких має свої переваги і недоліки: 1) цільова концепція; 2) концепція системних ресурсів; 3) концепція множинності зацікавлених сторін; 4) концепція соціального конструктивізму (табл. 3). Проте жодна з них не претендує на універсальність, адже навіть різноманіття їхніх підходів у трактуванні механізмів зростання продуктивності суспільного сектору свідчить про

складність цього завдання та відсутність загальноприйнятих методів для його розв'язання. Пропоновані концепції є достатньо загальними, а їхнє практичне застосування, на наш погляд, пов'язане зі значними труднощами не лише у зборі точної інформації, а й у належному її опрацюванні.

Таблиця 3. Концепції оцінки діяльності суспільного сектору*

№	Концепція	Характеристика
1.	Цільова (goal attainment approach)	Пов'язує ефективність організації зі ступенем досягнення нею своїх цілей, однак часто не спрацьовує у випадках, коли цілі організації важко надаються до оперативного опису.
2.	Системних ресурсів (system resource approach)	Пов'язує ефективність зі здатністю організації забезпечити себе ресурсами, необхідними для її стабільного функціонування.
3.	Множинності зацікавлених сторін (multiple constituencies approach)	Базується на тому, що різні групи стейкхолдерів – споживачі послуг організації, донори, співробітники, державні органи – по-різному сприймають і оцінюють ефективність, унаслідок чого комплексна її оцінка виявляється багатовимірною і часто різні її компоненти можуть антагонізувати один з одним. Ситуація ускладнюється особливо тоді, коли у стейкхолдерів відсутнє достатньо чітке бачення цілей і місії організації.
4.	Соціального конструктивізму (social constructivism approach)	Базується на тому, що сприйняття цілей складається в процесі спілкування і взаємодії різних груп стейкхолдерів, які поступово з'ясовують для себе зміст діяльності організації. Зацікавлені сторони можуть коригувати оцінку ефективності не лише через вплив на діяльність організації, а й через маніпулювання наявною інформацією, формування суспільної думки.

*Складено на основі [3; 35; 42; 53; 64]

Розробка системи індикаторів для оцінки ефективності функціонування суспільного сектору економіки може передбачати використання насамперед традиційних фінансових показників, серед яких найважливішим є обсяг прибутків (збитків) цього сектору в поточних цінах. Незважаючи на те, що сам по собі цей показник майже нічого не говорить про ефективність об'єктів державної та муніципальної власності, а також власності установ «третього сектору», однак він фіксує те фінансове навантаження, яке покладене на державу у зв'язку з їхнім утриманням. З економічної точки зору будь-яку організацію суспільного сектору можна розглядати як виробничу одиницю, яка продукує певні блага і витрачає певні ресурси [46]. Властивості відсутності приватних власників та відмови від привласнення прибутку, притаманні цим організаціям, ніяк не уникають такого трактування установ суспільного сектору, оскільки вони характеризують організації суспільного сектору інституціонально, а не функціонально. Інша справа, що таке трактування виявляється справедливим переважно при виробництві деяких типів суспільних товарів або «трастових благ» [55], тобто товарів і послуг приватного споживання, якість яких не може бути достовірно встановлена споживачем. У будь-якому разі продукція такого типу організацій не одержує прямої ринкової оцінки та важко підлягає виміру.

Одним з відомих підходів для оцінки державних та муніципальних інвестицій соціальної спрямованості, оскільки активність суспільного сектору пов'язана не лише з економічними вигодами, а й соціальними та екологічними наслідками його діяльності, є «розгорнута» факторна схема Н. Моля, що базується на методології «трьох Е»: економія (economy), ефективність (efficiency) та продуктивність (effectiveness). Показник загальної соціальної ефективності державних вкладень, відповідно до цього підходу, розраховується за формулою 1:

$$E_{соц.} = E / B, \quad (1)$$

де E – соціальний ефект від профінансованих заходів; B – обсяг бюджетних ресурсів, який спрямовується на фінансування заходів для отримання ефекту E .

Відповідно до методології «трьох Е» показник $E_{соц.}$ можна записати також у вигляді формули 2:

$$E_{соц.} = E_{ек.} \times E_{еф.} \times E_{пр.}, \quad (2)$$

де $E_{ек.} = (Z / B)$ – коефіцієнт економії бюджетних ресурсів; Z – загальні витрати на здійснення заходів; $E_{еф.} = (V / Z)$ – коефіцієнт економічної ефективності профінансованих заходів; V – загальний результат від здійснення заходів; $E_{пр.} = (E / V)$ – коефіцієнт соціальної продуктивності.

Формула 2 дозволяє зрозуміти, за рахунок якої факторної групи відбувається зміна коефіцієнта $E_{соц.}$

(наприклад, за рахунок скорочення обсягу бюджетних ресурсів у загальних витратах на проект, підвищення економічної прибутковості проекту або зростання соціальної насиченості проекту).

Досить цікавою для оцінки ефективності функціонування установ суспільного сектору економіки є технічна концепція ефективності, що ґрунтується на кривій виробничих можливостей (*production possibility curve*). Відхилення від межі виробничих можливостей усередину кривої вказує на наявність невикористаних виробничих резервів, а отже, і неефективність, тим більшу, що далі від межі можливостей знаходиться наявна комбінація затрат і випуску. Поширеною в економічному аналізі мірою такого відхилення є функція відстані [58], що дорівнює відношенню довжини відрізка, який поєднує належним чином обраний початок координат зі становищем організації в «просторі затрат і випуску», з довжиною відрізка, який проходить ті самі точки і продовжений до перетину межі виробничих можливостей. Так на рис. 3 функція відстані набуває значення, що дорівнює відношенню відрізків *a* і *b*. Що більше наближене це відношення до 1, то стабільнішим і ефективнішим є становище організації відносно своєї межі виробничих можливостей.

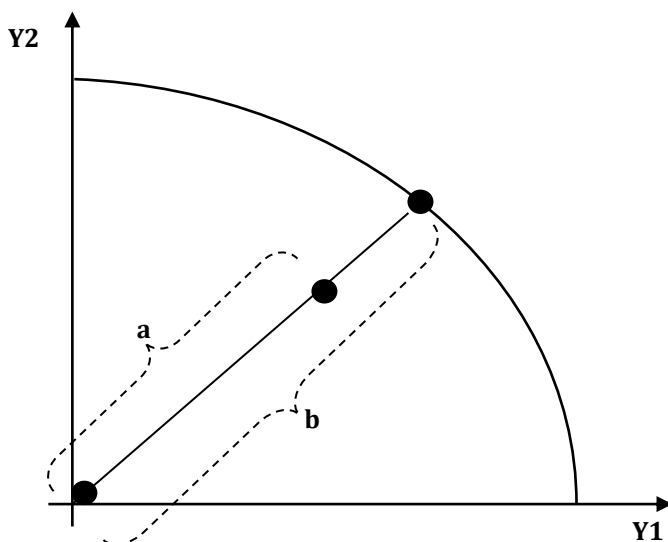

Рис. 3. Визначення функції відстані

Організації-лідери найкращим чином використовують свій потенціал, і отже, знаходяться на межі виробничих можливостей або в «прикордонній зоні», яка наближена до неї, тоді як інші організації розташовуються на значній відстані від межі, що вказує на їхню неефективність. Важливою умовою таких оцінок є те, що вони мають бути відносними, тобто характеризувати досягнуті результати порівняно з іншими організаціями і не нав'язувати організаціям суспільного сектору єдиний штучно обраний критерій, урахувуючи усе різноманіття умов соціально-економічної активності в цьому секторі [57]. У зарубіжній практиці метод оцінки ефективності на основі побудови межі виробничих можливостей особливого поширення набув у дослідженнях галузей інфраструктури (транспорт, зв'язок, енергетика), державних установ охорони здоров'я та освіти.

Отже, функція відстані вимірює ефективність організації, випуск якої характеризується спектром показників: різні послуги тієї самої організації суспільного сектору; різні індикатори кінцевих результатів; оцінки діяльності організації різними споживачами та іншими стейкхолдерами тощо. Беззаперечною перевагою цієї функції, на думку Є. Борисової та Л. Поліщук [3, с. 86], є відсутність необхідності присвоєння вагових коефіцієнтів різним характеристикам діяльності організацій суспільного сектору та агрегування їх у загальний показник.

Загалом у технічній концепції ефективного розвитку суспільного сектору економіки мова йде про найкраще з позицій досягнутих результатів використання наявних ресурсів за рахунок якісного управління, належної координації роботи, вибору технологій, підтримки необхідних стимулів тощо. Предметом оцінки може бути і ефективність розподілу ресурсів (*allocative efficiency*), що відображає ступінь раціональності у комбінації різних видів ресурсів організацією з урахуванням їхньої ринкової вартості, а також досягнення нею мінімальних витрат за однакових кінцевих результатів [38; 51]. Таке питання особливо актуальним є для організацій суспільного сектору (зокрема, для державних установ, організацій «третього сектору», які підлягають державному регулюванню або отримують частину ресурсів у натуральній формі), які обмежені у власних витратних повноваженнях.

Оскільки академічні дебати про роль держави в економіці розглядаються в науковій літературі через функції стабілізації, аллокації та дистрибуції (ефекти публічних витрат), то не можна не наголосити на

запропонований Р. Масгрейвом концепції стандартних соціально-економічних індикаторів (general Musgravian indicators) [52], до яких належать: дистрибутивність, стабільність та продуктивність. Дистрибутивність характеризує витратний бік діяльності у суспільному секторі і пов'язана з нерівномірністю розподілу національного доходу в суспільстві (вимірюється показником Джині та кривою Лоренца). Ефективними з точки зору суспільства вважаються такі рішення, за яких ресурси необхідного складу, кількості і якості здобуваються та використовуються з мінімально можливими витратами (відсутність марнотратності, створення зайвих запасів). Стабільність характеризує відповідність суспільних витрат і їхніх результатів цілям, досягнення яких забезпечує суспільний сектор (акцентується увага на ступені відповідності результатів конкретним потребам суспільства). Продуктивність визначається як співвідношення обсягів продукції з величиною витрат на її виробництво. У суспільному секторі, як і в приватному, застосовуються показники продуктивності праці, а також інтегральні індикатори, які порівнюють з результатами витрат різних видів ресурсів (до таких показників належать рівень безробіття, обсяг ВВП і темп економічного зростання).

Ці аспекти ефективності тісно пов'язані між собою і можуть бути розмежовані лише частково: більш ефективні економічні рішення забезпечують вищу продуктивність, що за інших рівних умов дає найкращі кінцеві результати. Водночас розмежування різних аспектів ефективності дозволяє виявляти й усувати конфлікти між цими критеріями. Так збільшення продуктивності може негативно позначитися на результативності. Щоб надійно гарантувати результативність у сферах діяльності, пов'язаних з високим ризиком або невизначеністю, іноді доводиться «жертвувати» економічністю. За раціональної підготовки рішень результативність є вихідною метою. З цієї позиції визначаються основні вимоги до благ, що продукуються суспільним сектором, і на цій основі формуються завдання щодо досягнення максимально можливої продуктивності, здійснюється економічний вибір ресурсів (рис. 4).

Рис. 4. Взаємозв'язок показників економічності, ефективності та результативності [21]

Іншими показниками ефективності суспільного сектору економіки є індикатори можливостей (opportunity indicators), які спрямовані на підтримку правила законності та стабільності розвитку ринку. Ці індикатори поділяються на показники якості адміністрування, освіти, охорони здоров'я та суспільної інфраструктури [24]. А. Афонсо, В. Танці та Л. Счукнехт запропонували підхід, згідно з яким ефективність суспільного сектору (public sector performance – PSP) залежить від низки соціально-економічних показників, які позначаються через I . За наявності i -країн та j -сфер урядової активності, які разом визначають загальну ефективність суспільного сектору в країні, ефективність дій держави визначається за формулою 3:

$$PSP_i = \sum PSP_{ij}, \quad (3)$$

де $PSP_{ij} = f(I_k)$.

У табл. 4 наведена система показників, що об'єднує індикатори Масгрейва та індикатори можливостей у єдину систему, за якою можливо не лише з кількісного, а й з якісного боку оцінити ефективність функціонування суспільного сектору економіки в розрізі країн світу. Так результати,

отримані А. Афонсо, В. Танці, Л. Счукнехтом, В. Ебертом для країн з розвинутою економікою, які у своїх дослідженнях користувались цією методикою [23; 24; 25], свідчать, що найвищої ефективності суспільний сектор досягає у Люксембурзі, Японії, Австрії, Норвегії та Нідерландах, а найнижчої – у Греції.

Таблиця 4. Узагальнені показники ефективності суспільного сектору економіки

Індикатори <i>Р. Масгрейва</i>	Дистрибутивність (розподіл)	– Рівень доходів або багатства 40% найбідніших домогосподарств
	Стабільність	– Рівень інфляції – Стабільність показників економічного зростання
	Економічна продуктивність	– Обсяг ВВП та темп його зростання – Рівень безробіття
Індикатори можливостей	Якість адміністрування	– Рівень корупції – Розмір тіньової економіки – Якість судової влади – Рівень бюрократизму
	Якість освіти	– Рівень охоплення середньою освітою – Рівень досягнень в освітній діяльності
	Якість охорони здоров'я	– Рівень дитячої смертності – Середня тривалість життя
	Якість суспільної інфраструктури	– Якість комунікацій і транспортної інфраструктури

Проте до результатів таких досліджень слід ставитись з певним ступенем обережності, оскільки, по-перше, досить важко знайти необхідні дані для адекватної та точної оцінки за усіма пропонованими параметрами, по-друге, ці параметри не повністю розкривають агреговану ефективність суспільного сектору економіки, оскільки не враховують специфіку ефективності окремих підсекторів: державного, муніципального, «третього».

Тому для адекватної та комплексної оцінки ефективності діяльності суспільного сектору економіки пропонуємо використовувати методику, яка б детально характеризувала ефект функціонування кожного з підсекторів у складі суспільного сектору економічної системи та охоплювала значно ширше коло параметрів. Така методика має охоплювати наступне (табл. 5):

1. Показники ефективності розподілу доцільно суттєво розширити внесенням до їхнього складу не лише індикатора «розриву» в доходах багатих і бідних, а й показників «розриву» між максимальною і мінімальною пенсією, рівня середньої зарплати (пенсії) по країні, обсягу видатків на соціальні потреби. Слід, однак, зазначити, що не всі з них є однозначними для трактування, адже, наприклад, зростання обсягу видатків на соціальні цілі одночасно може свідчити як про формування в країні основ держави загального добробуту через підтримку пенсіонерів, безробітних, материнства і дитинства, так і про «проїдання» коштів бюджету, які можна було б використати на цілі економічного розвитку.

2. Показники стабільності розвитку економіки мають охоплювати рівень розвитку інфляційних процесів, темп економічного зростання та рівень безробіття, які аналізуються в динаміці, і повинні характеризуватись мінімальною варіацією в середньостроковому періоді (3-5 років).

3. Показники економічної продуктивності, крім ВВП на особу, мають містити і рівень боргового навантаження, і обсяг бюджетного дефіциту, а також порівняння показників рентабельності державних і комунальних підприємств з підприємствами приватного сектору економіки. Така система індикаторів дозволить оцінити не лише поточну ефективність функціонування суспільного сектору економіки, а й сприятиме виявленню негативних тенденцій зростання боргової залежності країни, нагромадження бюджетних дефіцитів, що досить болюче позначається на стратегічному розвитку економіки та підриває довіру до державної політики не лише громадян країни, а й міжнародних інститутів.

4. Показники якості адміністрування охоплюють індикатори рівня корупції, бюрократизму, тіньової економіки та якості судової влади, моніторинг яких проводять численні міжнародні організації з використанням експертних методів дослідження. Проте в умовах динамічного розвитку інформаційної економіки до цих індикаторів, на наш погляд, варто додати показник розвитку електронного урядування, який досить повно розкриває можливість оперативного реагування установ суспільного сектору на запити і потреби громадян, підприємств та міжнародних інститутів.

5. Якість науки і освіти може оцінюватися не лише через кількісні індикатори чисельності випускників різного рівня підготовки, відсотка викладачів з науковим ступенем і вченим званням, відсотка осіб з вищою освітою та рівня охоплення населення середньою освітою, а й якісні показники

успішності учнів і студентів, рівня впровадження прогресивних технологій в освітній і науковій діяльності тощо [27; 50].

Таблиця 5. Пропонована система показників оцінки ефективності суспільного сектору економіки

Показники	Структура показників
1. Ефективність розподілу	1. 1. «Розрив» у доходах 10% найбільш заможних та 10% найбільш бідних громадян країни 1. 2. «Розрив» між максимальною і мінімальною пенсією по країні 1. 3. Рівень середньої зарплати (пенсії) по країні 1. 4. Обсяг видатків на соціальні потреби
2. Стабільність	2. 1. Рівень середньорічної інфляції в динаміці 2. 2. Середньорічний темп економічного зростання в динаміці 2. 3. Рівень середньорічного безробіття в динаміці
3. Економічна продуктивність	3. 1. Обсяг ВВП на особу 3. 2. Обсяг державного боргу на особу 3. 3. Обсяг бюджетного дефіциту 3. 4. Рентабельність державних і комунальних підприємств порівняно з приватними
4. Якість адміністрування	4. 1. Рівень корупції в динаміці 4. 2. Розмір тіньової економіки в динаміці 4. 3. Якість судової влади 4. 4. Рівень бюрократизму 4. 5. Розвиток електронного урядування
5. Якість освіти та науки	5. 1. Рівень охоплення населення середньою освітою 5. 2. Відсоток осіб з вищою освітою в загальній чисельності населення 5. 3. Рівень упровадження прогресивних технологій в освітній та науковій діяльності 5. 4. Відсоток викладачів з науковим ступенем та вченим званням у загальній чисельності працівників ВНЗ 5. 5. Кількість випускників різного рівня підготовки 5. 6. Показники успішності
6. Якість охорони здоров'я	6. 1. Рівень дитячої смертності 6. 2. Середня тривалість життя 6. 3. Кількість ліжко-днів госпіталізації 6. 4. Кількість амбулаторних прийомів 6. 5. Динаміка поширення захворюваності 6. 6. Рівень упровадження медичних інновацій
7. Якість суспільної інфраструктури	7. 1. Якість комунікацій та транспортної інфраструктури 7. 2. Середня вартість 1 м ² житла по країні 7. 3. Відсоток населення, яке забезпечене власним житлом

6. Якість охорони здоров'я доцільно оцінювати індикаторами середньої тривалості життя, рівня дитячої смертності, динаміки поширення захворюваності на СНІД, туберкульоз, рак, вірусний гепатит, а також кількості амбулаторних прийомів, ліжко-днів госпіталізації тощо [30; 31]. Не менш важливим для якісного аналізу системи охорони здоров'я в складі суспільного сектору економіки є рівень запровадження інновацій у медицині, адже ця сфера в усьому світі найбільш активно розвивається і приносить чималі прибутки державі саме завдяки науково-технічним досягненням, які дозволяють не лише зменшувати вартість лікування хворих, а й рятувати тисячі життів від хвороб, які раніше були невиліковними.

7. Показники якості суспільної інфраструктури передбачають якість комунікацій і транспортної інфраструктури, а також рівень забезпеченості населення власним житлом, вартість 1 м² житлової площі, що засвідчують ступінь задоволення доступу населення до базових благ: житла, водопостачання, газопостачання, каналізації тощо. Проте цей блок параметрів часто оцінити буває найважче, оскільки тут необхідно порівнювати показники з якимсь загальноприйнятим критерієм якості, який досить важко визначити, адже кожна країна має власні інфраструктурні проблеми та об'єктивні можливості будівництва доріг, житлових будинків, які пов'язані не лише зі станом публічних фінансів, а й з рівнем корупції та бюрократії в економіці.

Висновок

Резюмуючи, додамо, що суспільний сектор є каталізатором нової рушійної сили економіки й громадянського суспільства (підтримка конкурентного середовища, досягнення високої якості життя, вироблення соціальних стандартів, розвиток демократії), а його ефективність визначається комплексом показників, які у своїй сукупності характеризують ефективність як державного, муніципального, так і «третього сектору» у складі суспільного. Індикатори, які входять до складу критеріїв оцінки ефективності суспільного сектору економіки загалом та його окремих складових зокрема, повинні охоплювати усі види продуктивності його розвитку: від фінансово-економічних до соціально-екологічних критеріїв ефективності. Це зумовлюється не лише особливостями та значенням суспільного сектору в складі економічної системи, але й поступом моделі сталого розвитку, яка особливої актуальності набула саме у XXI столітті.

Список літератури

1. Б'юкенен, Дж. М. Суспільні фінанси і суспільний вибір: два протилежних бачення держави [Текст] / Дж. М. Б'юкенен, Р. А. Масгрейв / Пер. з англ. – К. : КМ Академія, 2004. – 175 с.
2. Бланкарт, Ш. Державні фінанси в умовах демократії: Вступ до фінансової науки [Текст] / Ш. Бланкарт. – К. : Либідь, 2000. – 654 с.
3. Борисова, Е. И. Анализ эффективности в некоммерческом секторе: проблемы и решения [Текст] / Е. И. Борисова, Л. И. Полищук // Экономический журнал ВШЭ. – 2009. – №1. – С. 80-100.
4. Бухвальд, Е. М. Институты публичной собственности и экономический механизм федеративных отношений [Текст] / Е. М. Бухвальд // Федерализм. – 1996. – №3.
5. Віскозі, В. К. Економічна теорія регулювання та антимонопольна політика [Текст] / В. К. Віскозі, Дж. М. Вернон, Дж. Е. Гарингтон / Пер. з англ. – К. : Основи, 2004. – 1047 с.
6. Вольф, М. Изменят ли новые технологии и глобализация рынков капитала масштабы государственного участия в экономике? [Текст] / М. Вольф // Cato Journal. – 2001. – Vol. 21. – №1. – Р. 143-150.
7. Галушка, З. І. Нова роль держави в сучасній економіці: соціосинергетичний погляд [Текст] / З. І. Галушка // Економіка та держава: Міжнародний науково-практичний журнал. – 2009. – №1(73). – С. 9-12.
8. Гелбрейт, Дж. К. Суспільство блага. Пора гуманності [Текст] / Дж. К. Гелбрейт. – К. : Скарби, 2003. – 160 с.
9. Герст, П. Сумніви в глобалізації [Текст] / П. Герст, Г. Томпсон / Пер. з англ. – К. : К. І. С., 2002. – 306 с.
10. Голубева, А. А. Инновации в общественном секторе: введение в проблему [Текст] / А. А. Голубева, Е. В. Соколова // Вестник Санкт-Петербургского университета. Серия: менеджмент. – 2010. – №4. – С. 28-57.
11. Гончарова, Н. Г. Світовий досвід регулювання державного сектору економіки та можливості його використання у вітчизняній практиці [Текст] / Н. Г. Гончарова // Економіка. Фінанси. Право. – 2004. – №5. – С. 3-9.
12. Гончарова, Н. Г. Теоретичні питання визначення змісту та структурних складових державного сектору економіки [Текст] / Н. Г. Гончарова // Економіка. Фінанси. Право. – 2005. – № 8. – С. 9-17.
13. Государственное регулирование экономики: учебн. пособ. – Ч. 2 / Под ред. Петрова А. Н. – СПб., 2000.
14. Длугопольський, О. В. Суспільний сектор економіки і публічні фінанси в епоху глобальних трансформацій [Текст] : моногр. / О. В. Длугопольський. – Тернопіль : Економічна думка, 2011. – 632 с.
15. Дорофєєва, Г. А. Управління державним сектором промисловості в Україні [Текст] : автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня к. е. н. : 08.02.03 / Г. А. Дорофєєва. – Донецьк, 2005;
16. Камишанська, М. О. Державна власність у трансформаційній економіці України [Текст] : автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня к. е. н. : 08.01.01 / М. О. Камишанська. – Донецьк, 2004.
17. Кругман, П. Р. Международная экономика: теория и политика [Текст] / П. Р. Кругман, М. Обстфельд. – СПб. : Питер, 2003. – 832 с.
18. Кухар, О. В. Державний сектор в умовах ринкової трансформації економіки України [Текст] : автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня к. е. н. : 08.01.01 / О. В. Кухар. – Львів, 2004.
19. Медведєв, Д. М. Розвиток державного сектора економіки в Україні [Текст] : автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня к. е. н. : 08.02.03 / Д. М. Медведєв. – Донецьк, 2006.
20. Меркер, Г. Трансформація державного сектора у в умовах глобалізації світового господарства (на прикладі промислово розвинутих країн) [Текст] : автореферат дисертації на здобуття наукового ступеня к. е. н. : 08.05.01 / Г. Меркер. – Київ, 2001.

-
21. Мефодьева, Ю. В. Формирование системы оценки эффективности и результативности государственных расходов [Текст] / Ю. В. Мефодьева // Государственное управление. Электронный вестник. –2011. –Вып. 29.
 22. Модернізація суспільного сектору економіки в умовах глобальних змін [Текст] : монографія / За ред. А. Ф. Мельник. –Тернопіль: Економічна думка, 2009. –528 с.
 23. Afonso, A. Public Sector Efficiency: An International Comparison [Text] / A. Afonso, L. Schuknecht, V. Tanzi // Working Paper. European Central Bank. –2003. –№242 (July).
 24. Afonso, A. Public Sector Efficiency: Evidence for New EU Member States and Emerging Markets [Text] / A. Afonso, L. Schuknecht, V. Tanzi // Working Paper. European Central Bank. –2006. –№581 (January).
 25. Afonso, A. The Quality of Public Finances and Growth [Text] / A. Afonso, W. Ebert, L. Schuknecht, M. Thone // Working Paper Series. –2005. –№438.
 26. Anheier, K. Civil Society: Measurement, Evaluation, Policy [Text] / K. Anheier. –L. : Earthscan Publications, 2004;
 27. Athanassopoulos, A. D. Assessing the Comparative Efficiency of Higher Education Institutions in the UK by Means of Data Envelopment Analysis [Text] / A. D. Athanassopoulos, E. Shale // Education Economics. –1997. –Vol. 5. –P. 117-134;
 28. Atkinson, Anthony B. Lectures on Public Economics [Text] / A. B. Atkinson, J. E. Stiglitz. –McGrow-Hill, 1980.
 29. Auerbach, A. Handbook of Public Economics [Text] / A. Auerbach, M. Feldstein. –Elsevier, 1985.
 30. Baruch, Y. communalities and Distinctions in the Measurement of Organizational Performance and Effectiveness Across For-profit and Nonprofit Sectors [Text] / Y. Baruch, N. Ramalho // Nonprofit and Voluntary Sector Quarterly. –2006. –Vol. 35. –P. 39-65.
 31. Bilodeau, D. Measuring Hospital Performance in the Presence of Quasi-Fixed Inputs: An Analysis of Quebec Hospitals [Text] / D. Bilodeau, P. Y. Crémieux, B. Jaumard // Journal of Productivity Analysis. –2004. –Vol. 21. –P. 183-199.
 32. Brown, C. V. Public Sector Economics [Text] / C. V. Brown, P. M. Jackson. –Oxford: Oxford University Press, 1990. –622 p.
 33. Cameron, K. Domains of Organizational Effectiveness in Colleges and Universities [Text] / K. Cameron // The Academy of Management Journal. –1981. –Vol. 24. –P. 25-47.
 34. Cameron, K. Measuring Organizational Effectiveness in Institutions of Higher Education [Text] / K. Cameron // Administrative Science Quarterly. –1978. –Vol. 23(4). –P. 604-632.
 35. Connolly, T. Organizational Effectiveness: A Multiple-Constituency Approach [Text] / T. Connolly, E. Conlon, S. Deutsh // Academy of Management Review. –1980. –Vol. 5. –P. 211-217.
 36. Flynn, P. Measuring the Impact of the Nonprofit Sector [Text] / P. Flynn, V. Hodgkinson. –N. -Y. : Kluwer Academic/Plenum Publishers, 2001.
 37. Forbes, D. P. Measuring the Unmeasurable: Empirical Studies of Nonprofit Organization Effectiveness from 1977 to 1997 [Text] / D. P. Forbes // Nonprofit and Voluntary Sector Quarterly. –1998. –Vol. 27(2). –P. 183-202.
 38. Fox, K. Efficiency in the Public Sector [Text] / K. Fox. –Boston: Kluwer Academic Publishers, 2002.
 39. Frohloff, A. Cost and Technical Efficiency of German Hospitals: A Stochastic Frontier Analysis [Text] / A. Frohloff // Ruhr Economic Paper. –2007. –№2.
 40. Glisson, C. Productivity and Efficiency in Human Service Organizations as Related to Structure, Size and Age [Text] / C. Glisson, P. Martin // The Academy of Management Journal. –1980. –Vol. 23. – p. 21-37.
 41. Hayes, T. Management, Control and Accountability in Nonprofit/Voluntary Organizations [Text] / T. Hayes. –Brookfield: Ashgate, 1996.
 42. Herman, R. Multiple Constituencies and the Social Construction of Nonprofit Organization Effectiveness [Text] / R. Herman, D. Renz // Nonprofit and Voluntary Sector Quarterly. –1997. –Vol. 26. –P. 185-206.
 43. Herman, R. D. A Cross-national Study of a Method for Researching Non-profit Organizational Effectiveness [Text] / R. D. Herman, R. D. Heimovics // Voluntas. –1994. –Vol. 5. –P. 86-100.
 44. Hofler, R. On the Technical and Allocative Efficiency of United States Hospitals: a Stochastic Frontier Approach [Text] / R. Hofler, S. Folland // Working Paper. –1995. –№9501.
 45. Kaul, I. Global Public Goods: International Cooperation in the 21-st Century [Text] / I. Kaul, I. Grunberg, M. Stern. –Oxford: Oxford University Press, 2003. –592 p.
 46. Kendall, J. Measuring the Performance of Voluntary Organizations [Text] / J. Kendall, M. Knapp // Public Management Review. –2000. –Vol. 2. – P. 105-132.
 47. Khury, B. De Vierde Sector [Text] / B. Khury, V. Torre // Research Paper 2004-2005. The Hague: Social and Cultural Planning Office, 2002.
 48. Khury, B. Production and Costs of the Public Sector in the Netherlands [Text] / B. Khury // Ceies. 24-th Seminar on The Size of The Government Sector – Hove to Measure. Vienna Conference (23-24 October 2003). –Luxembourg, 2003.
-

49. Koch, P. On Innovation in the Public Sector [Text] / P. Koch, J. Hauknes // PUBLIN Public Report. –2005. – №20.
50. Krajewski, P. Fiscal Deficit, Size of the Public Sector and Investment Rate – a Panel Study [Text] / P. Krajewski, M. Mackiewicz // The Attempts to Reform Public Finance in Poland – Causes and Consequences of Failures: Research Project 1H02C02028, Financed from the Budgetary Funds in Years 2005-2007.
51. Leibenstein, H. Allocative Efficiency vs. «X-Efficiency» [Text] / H. Leibenstein // American Economic Review. – 1966. –Vol. 56. – P. 392-415.
52. Musgrave, R. A. Public Finance in Theory and Practice [Text] / R. A. Musgrave, P. B. Musgrave. –McGraw-Hill, 1976.
53. Price J. The Study of Organizational Effectiveness [Text] / J. Price // Sociological Quarterly. –1972. –Vol. 13. – P. 3-15.
54. Rodrik, D. Has Globalization Go Too Far? [Text] / D. Rodrik. –Washington, D. C. : Institute for International Economics, 1997.
55. Rose-Ackerman, S. Altruism, Nonprofits, and Economic Theory [Text] / S. Rose-Ackerman // Journal of Economic Literature. –1996. –Vol. 34. – P. 701-728.
56. Rosen, H. S. Public Finance [Text] / S. H. Rosen. –IRWIN, INC., 1995.
57. Alesina A. The Political Economy of High and Low Growth [Text] / A. Alesina. –Washington D. C., 1997.
58. Salamon, L. M. The Nonprofit Sector: for What and for Whom? [Text] / L. M. Salamon, L. C. Hems, K. Chinnock // The Johns Hopkins Comparative Nonprofit Sector Project, 2000.
59. Shephard, R. W. Theory of Cost and Production Functions [Text] / R. W. Shephard. –Princeton: Princeton University Press, 1970.
60. Starrett, D. A. Foundations of Public Economics [Text] / A. D. Starrett. –Cambridge: Cambridge University Press, 1988.
61. Stone, M. Challenges of Measuring Performance in Nonprofit Organizations [Text] / M. Stone, S. Cutcher-Gershenfeld // Flynn P., Hodgkinson V. Measuring the Impact of the Nonprofit Sector. –N. -Y. : Kluwer Academic/Plenum Publishers, 2001. – P. 33-58.
62. Tanzi, V. Globalization and the Future of Social Protection [Text] / V. Tanzi. –Washington, D. C. : International Monetary Fund, 2000.
63. Tanzi, V. Public Spending in the 20th Century: A Global Perspective [Text] / V. Tanzi, L. Schuknecht. – Cambridge: Cambridge University Press, 2000.
64. Tanzi, V. Reconsidering the Fiscal Role of Government: The International Perspective [Text] / V. Tanzi, L. Schuknecht // American Economic Review. –1997. – № 87(2). – P. 164-168.
65. Yuchtman, E. A System Resource Approach to Organizational Effectiveness [Text] / E. Yuchtman, S. Seashore // American Sociological Review. –1967. –Vol. 32. – P. 891-903.

References

1. Buchanan J. M. & Musgrave R. A. (2004). *Public Finance and Public Choice: Two Opposite Visions of State*. Kyiv : Academy.
2. Blankart, Sh. (2000). *Public Finance in Democracy Conditions: Introduction to Finance Science*. Kyiv: Libid.
3. Borisova, E. I. & Polischuk, L. I. (2009). Analysis of Effectiveness in Nonprofit Sector: Problems and Solutions. *Economical Journal of HSE*, 1, 80-100.
4. Bukhvald, E. M. (1996). *Public Property Institutes and Economic Mechanism of Federal Affairs*. Federalism, 3.
5. Viskozi, V. K. & Vernon, M. & Garington, J. (2004). *Economic Theory of Regulation and Antimonopoly Policy*. Kyiv: Osnovy.
6. Volf, M. (2001). Can New Technologies and Capital Market Globalization Change Power of Government Intervention in Economy? *Cato Journal*, 21 (1), 143-150.
7. Galushka, Z. I. (2009). New Role of State in Modern Economy: Social-Synergetic View. *Economy and State: International Journal*, 1(73), 9-12.
8. Gelbreit, J. K. (2003). *Society Benefits. Time of Humanity*. Kyiv : Skarby.
9. Herst, P. & Tompson, G. (2002). *Doubts of Globalization*. Kyiv : K. I. S.
10. Golubeva, A. A. & Sokolova, E. V. (2010). Innovations in Public Sector: Introduction in Problem. *Herald of Sent-Petersburg University*. Vol. : Management, 4, 28-57.
11. Goncharova, N. G. (2004). World Experience of Public Sector Economy Regulation and Opportunities of its Use in Domestic Practice. *Economy. Finance. Low*, 5, 3-9.
12. Goncharova, N. G. (2005). Theoretical Aspects of Formulation Definition and Structural Parts of Public Sector Economics. *Economy. Finance. Low*, 8, 9-17.
13. *State Regulation of Economy: Lections*. (2000). Vol. 2 / Red. A. N. Petrov. SPb.
14. Dluhopolskyi, O. V. (2011). *Public Sector Economy and Public Finance in Global Transformation Era*. Ternopil : Ekonomichna dumka.

-
15. Dorofeeva, G. A. (2005). *Public Sector Industry Management in Ukraine: Manuscript of Ph. D. Dissertation: 08.02.03. Donetsk.*
 16. Kamishanska, M. O. (2004). *State Property in Transformation Economy of Ukraine: Manuscript of Ph. D. Dissertation: 08.01.01. Donetsk.*
 17. Krugman, P. R. & Obstfeld, M. (2003). *International Economy: Theory and Policy.* SPb. : Piter.
 18. Kuhar, O. V. (2004). *Public Sector in Market Transformation of Ukrainian Economy: Manuscript of Ph. D. Dissertation: 08.01 01. Lviv.*
 19. Medvedev, D. M. (2006). *Public Sector Economy Development in Ukraine: Manuscript of Ph. D. Dissertation: 08.02.03. Donetsk.*
 20. Merker, G. (2001). *Public Sector Transformation in a Conditions of World Economy Globalization (Example of Industrial Development Countries): Manuscript of Ph. D. Dissertation: 08.05.01. Kiev.*
 21. Mefodieva, U. V. (2011). *Formulation of Effectiveness Evaluation System of Public Expenditures. State Management. Electronic Herald, 29.*
 22. *Public Sector Economy Modernization in a Global Changes Conditions.* (2009). Ternopil: Ekonomichna dumka.
 23. Afonso, A. & Schuknecht, L. & Tanzi, V. (2003). *Public Sector Efficiency: An International Comparison. Working Paper. European Central Bank, 242 (July).*
 24. Afonso, A. & Schuknecht, L. & Tanzi, V. (2006). *Public Sector Efficiency: Evidence for New EU Member States and Emerging Markets. Working Paper. European Central Bank, 581 (January).*
 25. Afonso, A. & Ebert, W. & Schuknecht, L. & Thone, M. (2005). *The Quality of Public Finances and Growth. Working Paper Series, 438.*
 26. Anheier, K. (2004). *Civil Society: Measurement, Evaluation, Policy.* London : Earthscan Publications.
 27. Athanassopoulos, A. D. & Shale, E. (1997). *Assessing the Comparative Efficiency of Higher Education Institutions in the UK by Means of Data Envelopment Analysis. Education Economics, 5, 117-134.*
 28. Atkinson, A. B. & Stiglitz J. E. (1980). *Lectures on Public Economics.* – McGraw-Hill, 1980.
 29. Auerbach, A. & Feldstein, M. (1985). *Handbook of Public Economics.* Elseiver.
 30. Baruch, Y. & Ramalho, N. (2006). *Communalities and Distinctions in the Measurement of Organizational Performance and Effectiveness Across For-profit and Nonprofit Sectors. Nonprofit and Voluntary Sector Quarterly, 35, 39-65.*
 31. Bilodeau, D. & Crémieux, P. Y. & Jaumard, B. (2004). *Measuring Hospital Performance in the Presence of Quasi-Fixed Inputs: An Analysis of Quebec Hospitals. Journal of Productivity Analysis, 21, 183-199.*
 32. Brown, C. V. & Jackson, P. M. (1990). *Public Sector Economics.* Oxford: Oxford University Press.
 33. Cameron, K. (1981). *Domains of Organizational Effectiveness in Colleges and Universities. The Academy of Management Journal, 24, 25-47.*
 34. Cameron, K. (1978). *Measuring Organizational Effectiveness in Institutions of Higher Education. Administrative Science Quarterly, 23(4), 604-632.*
 35. Connolly, T. & Conlon, E. & Deutsh, S. (1980). *Organizational Effectiveness: A Multiple-Constituency Approach. Academy of Management Review, 5, 211-217.*
 36. Flynn, P. & Hodgkinson, V. (2001). *Measuring the Impact of the Nonprofit Sector.* – N. -Y. : Kluwer Academic Plenum Publishers.
 37. Forbes, D. P. (1998). *Measuring the Unmeasurable: Empirical Studies of Nonprofit Organization Effectiveness from 1977 to 1997. Nonprofit and Voluntary Sector Quarterly, 27(2), 183-202.*
 38. Fox, K. (2002). *Efficiency in the Public Sector.* Boston: Kluwer Academic Publishers.
 39. Frohloff, A. (2007). *Cost and Technical Efficiency of German Hospitals: A Stochastic Frontier Analysis. Ruhr Economic Paper, 2.*
 40. Glisson, C. & Martin P. (1980). *Productivity and Efficiency in Human Service Organizations as Related to Structure, Size and Age. The Academy of Management Journal, 23, 21-37.*
 41. Hayes, T. (1996). *Management, Control and Accountability in Nonprofit/Voluntary Organizations.* Brookfield: Ashgate.
 42. Herman, R. & Renz D. (1997). *Multiple Constituencies and the Social Construction of Nonprofit Organization Effectiveness. Nonprofit and Voluntary Sector Quarterly, 26, 185-206.*
 43. Herman, R. D. & Heimovics, R. D. (1994). *A Cross-national Study of a Method for Researching Non-profit Organizational Effectiveness. Voluntas, 5, 86-100.*
 44. Hofler, R., Folland S. (1995). *On the Technical and Allocative Efficiency of United States Hospitals: a Stochastic Frontier Approach. Working Paper, 9501.*
 45. Kaul, I., Grunberg, I. & Stern, M. (2003). *Global Public Goods: International Cooperation in the 21-st Century.* Oxford: Oxford University Press.
 46. Kendall, J. & Knapp, M. (2000). *Measuring the Performance of Voluntary Organizations. Public Management Review, 2, 105-132.*

-
47. Khury, B. & Torre, V. (2002). *De Vierde Sector. Research Paper 2004-2005. The Hague: Social and Cultural Planning Office, 2002.*
 48. Khury, B. (2003). *Production and Costs of the Public Sector in the Netherlands. Ceies. 24-th Seminar on The Size of The Government Sector – Hove to Measure. Vienna Conference (23-24 October 2003). Luxembourg.*
 49. Koch, P. & Hauknes, J. (2005). *On Innovation in the Public Sector. PUBLIN Public Report, 20.*
 50. Krajewski, P. & Mackiewicz, M. (n.d.). *Fiscal Deficit, Size of the Public Sector and Investment Rate – a Panel Study. The Attempts to Reform Public Finance in Poland – Causes and Consequences of Failures: Research Project 1H02C02028, Financed from the Budgetary Funds in Years 2005-2007.*
 51. Leibenstein, H. (1966). *Allocative Efficiency vs. «X-Efficiency».* *American Economic Review*, 56, 392-415.
 52. Musgrave, R. A., & Musgrave P. B. (1976). *Public Finance in Theory and Practice.* McGraw-Hill.
 53. Price, J. (1972). *The Study of Organizational Effectiveness.* *Sociological Quarterly*, 13, 3-15.
 54. Rodrik, D. (1997). *Has Globalization Go Too Far?* Washington, D. C. : Institute for International Economics.
 55. Rose-Ackerman, S. (1996). *Altruism, Nonprofits, and Economic Theory.* *Journal of Economic Literature*, 34, 701-728.
 56. Rosen, H. S. (1995). *Public Finance.* IRWIN, INC., 1995.
 57. Alesina, A., Hems, L. C. & Chinnock, K. (1997). *The Political Economy of High and Low Growth.* Washington D. C.
 58. Salamon, L. M. (2000). *The Nonprofit Sector: for What and for Whom? The Johns Hopkins Comparative Nonprofit Sector Project.*
 59. Shephard, R. W. (1970). *Theory of Cost and Production Functions.* – Princeton: Princeton University Press, 1970.
 60. Starrett, D. A. (1988). *Foundations of Public Economics.* Cambridge: Cambridge University Press.
 61. Stone, M., Cutcher-Gershenfeld, S., Flynn, P. & Hodgkinson, V. (2001). *Challenges of Measuring Performance in Nonprofit Organizations Measuring the Impact of the Nonprofit Sector.* –N.-Y. : Kluwer Academic/Plenum Publishers, 33-58.
 62. Tanzi, V. (2000). *Globalization and the Future of Social Protection.* Washington, D. C. : International Monetary Fund.
 63. Tanzi, V. & Schuknecht, L. (2000). *Public Spending in the 20th Century: A Global Perspective.* – Cambridge: Cambridge University Press.
 64. Tanzi, V. & Schuknecht L. (1997). *Reconsidering the Fiscal Role of Government: The International Perspective* / V. Tanzi, // *American Economic Review*, 87(2), 164-168.
 65. Yuchtman, E. A. & Seashore, S. (1967). *System Resource Approach to Organizational Effectiveness.* *American Sociological Review*, 32, 891-903.

Стаття надійшла до редакції 15.03.2014 р.